

Øystein Grundt

Vår dato: 23.04.2020

Vår referanse: 202007981-3

Vår saksbehandler:

Deres dato:

Deres referanse:

Bendik Eithun Halgunset

Fylkeskommunens vurdering av konsesjonsplikt etter vannressursloven for oppgradering av Salsbruket kraftstasjon

Vi viser til skriv til Trøndelag fylkeskommune fra NVE 5. februar 2020. Spørsmålet er om det er behov for konsesjonspliktavurdering ved oppgradering av Salsbruket kraftstasjon. Skrivet er sendt fra regulant og eier Firma Albert Collett.

Bakgrunn:

Trøndelag fylkeskommune er vannregionmyndighet, og følger opp regional vannforvaltningsplan for Trøndelag vannregion. Planen setter konkrete miljømål for alle vannforekomster i Trøndelag i tråd med vannforskriften. Miljømålene skal legges til grunn for all offentlig planlegging og virksomhet som berører vann. De følgende vurderingene følger av dette.

Vannforvaltningsplanen følger av EØS-avtalen, og rulleres hvert 6. år. Planen fastsetter miljømål for alt vann i Trøndelag. Rullering av planen er i gang, ny plan vedtas og blir gjeldende fra 2022 – 2027.

Faktiske opplysninger:

Oppløyelva ble regulert for kraftproduksjon til Salsbruket tresliperi i 1905. En tre-demning ble etablert noen år i forkant av dette, og sto fram til 2000-tallet. Demningen ble da erstattet av en betongdam med labyrintoverløp litt lenger nedstrøms i elveløpet. Etter en brann ved tresliperiet i 1985 ble kraftproduksjonen overført til det kommersielle markedet med Firma Albert Collett som eier og driver fra 1987. Installert effekt er 8MW, og samlet produksjon er på 60GWh (hele vassdraget). Salsbruket kraftverk er konsesjonsfritt.

På 1990-tallet ble det igangsatt et omfattende havbeiteprosjekt for laks med innretninger nedstrøms demningen. Gjenfangstene var forholdsvis gode, men prosjektet er stanset.

Det er også etablert vannuttak til Salsbruket settefiskanlegg, som henter vann fra Oppløyelva. Anlegget er et gjennomstrømningsanlegg med 38 kar, og

drives av MOWI. Vannuttaket er konsesjonsfritt, men regulert i en avtale med Firma Albert Collett.

Oppløyelva er 1 av totalt 20 vassdrag i Norge der villaksen er utryddet som følge av kraftregulering.

Grunnlag for forvaltning etter vannforskriften:

Offentlig informasjon om vannmiljøets tilstand finnes i www.vann-nett.no/portal. Alle vannforekomster har eget ID-nr. Salsbruket kraftstasjon berører vannforekomsten med ID 141-42-R, Oppløyelva inntak Ulefoss kraftverk – Salsbruket. I tillegg omtaler vi Krokvasseelva, 141-18-R, Mjosundelva, 141-19-R, og Oppløyfjorden, 0341020300-C.

Oppløyelva er vurdert som sterkt modifisert, SMVF, og har derfor miljømål som hensyntar samfunnsnyttene ved kraftreguleringen. Miljømålet for SMVF skal revurderes hvert 6. år, og mer ambisiøse mål kan vurderes hvis et eller flere av følgende kriterier er oppfylte i gjeldende 6-årsperiode:

1. Tilgang på nye overvåkningsdata
2. Ny kunnskap fra aktuelle lokaliteter
3. Nye realistiske tiltak, herunder revisjon og vilkårsfastsettelse.

Miljøtilstanden for 141-42-R er satt til dårlig økologisk potensial og ukjent kjemisk tilstand. Årsaken til «dårlig potensial» henger hovedsakelig sammen med at vassdraget er stengt for fiskevandring nær sjøen.

Vedtatt miljømål 2021 er «minst moderat» økologisk og «minst god» kjemisk tilstand. Målene forventes ikke oppnådd for økologi med mindre tiltak gjennomføres. Miljømål 2027 er ikke endelig fastsatt, men vedtas innen 01.01.2022. Dette gjelder alle forekomstene.

Vi viser også til de nasjonale føringene for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene av 19.03.19, med føringer for kraftregulerte vassdrag fra 2014 (<http://www.vannportalen.no/brev-og-foringer1/nasjonale-foringer-for-regulerte-vassdrag/>).

Direktoratsgruppen for vannforvaltningen henviser i sin oppfølging av dette til tiltaksmetoden som grunnlag for rullering av vannforvaltningsplanene. Metoden er forklart i [SMVF-veilederen](#). Vurderingen om konsesjonsplikt åpner slik vi vurderer det for en revurdering av miljømålet i vannforvaltningsplanen.

Diskusjon:

De fysiske inngrepene som er gjort i Oppløyvassdraget har ført til at vannmiljøet er varig endret, og at de anadrome fiskebestandene anses som tapt, med usikkerhet for ål (Lakseregisteret, 2020). Miljøtilstanden i vassdraget er klart negativt påvirket av kraftreguleringen. Den opprinnelige anadrome strekningen i vassdraget gikk i følge i våre lokale kilder til Liafossen, ca. 7 km fra fjorden. Deler av Krokvasseelva og omtrent hele Mjosundelva ville i tillegg vært tilgjengelig for anadrom fisk. De fleste innsjøene i tilknytning til systemet ville vært tilgjengelige for ål. Tapte anadrome strekninger er 100%.

Deler av endringene kan reverseres gjennom fastsetting av vilkår for kraftproduksjonen, noe som er nødvendig for å ivareta Norges forpliktelser

mht. vannforskriften. Dette skaper etter vår vurdering også forutsigbarhet både for regulant og allmennhet. Vi understreker at dette ikke trenger å komme i konflikt med kraftproduksjonen, og at fylkeskommunen støtter modernisering og utvikling av vannkraftproduksjon. Det er samtidig et klart behov for å vurdere tilpasninger i fysiske anlegg og/eller drift. Miljømålene skal ikke være til hinder for aktivitet, men de kan stille krav om tilpasning av aktivitet.

Allmenne interesser slik de er definert av NVE skal tolkes vidt i forbindelse med vannressursloven. Som vannregionmyndighet arbeider fylkeskommunen for å ivareta miljøverdier og biologisk mangfold i vann, noe som faller inn under denne tolkningen. Et resultat av ambisiøse miljømål for vassdraget kan også muliggjøre høsting av anadrome fiskearter og rekreasjon, dette kan konkretiseres som målsetning innenfor vårt ansvar som vannregionmyndighet.

For dette vassdragets del mener vi klart at viktige allmenne interesser omfatter de anadrome artene laks, sjøørret og ål. I tillegg kan havniøye ha forekommet. Den stedegne laksebestanden er tapt, mens det fremdeles er ørret i vassdraget og dermed også mulighet for reetablering av sjøørret. Vassdraget var kjent som et godt sjøørretvassdrag tidligere, med stor oppgang av fisk. Oppløyfjorden er fremdeles kjent som en god fjord for sjøørretfiske. Det er fortsatt et visst sportsfiske i området nedstrøms kraftverksutløpet. Bestanden der består hovedsakelig av rømt oppdrettslaks, som bør holdes ute fra vassdraget.

Fiske etter ål i Oppløyfjorden foregikk i relativt stort omfang, i alle fall fram til 1970-tallet, og det er kjent at det var betydelig oppvandring av ål til Oppløyelva tidligere. Som rødlistet art forutsettes målrettet forvaltning av ål, noe miljømål kan bidra til å sikre.

Det er også en bestand av elvemusling i Krokvasselva, denne er vurdert som levedyktig (Rikstad og Julien, 2010). Norge har et særlig ansvar for forvaltning av elvemusling, og skal sikre bestandene. Trøndelag har sammen med Nordland de fleste bestandene av elvemusling i landet. Det er ikke entydig kjent om elvemusling forekommer i Oppløyelva eller Mjosundelva, det vil i så fall være vesentlig som grunnlag for miljømålet.

Reetablering av sjøørret og ål i vassdraget anser vi som vannregionmyndighet at må vurderes. Dette vil også muliggjøre et mer ambisiøst miljømål enn dagens, og framtidig næringsvirksomhet knyttet til f.eks. sportsfiske. Vi forutsetter at denne muligheten utredes som del av vilkårsfastsetting i en ev. konsesjonsbehandling. En ev. reetablering av laks trenger mer avklaring, dette må ansvarlig myndighet ta stilling til. Utfisking av rømt oppdrettsfisk bør i så fall vurderes av Fiskeridirektoratet, og kan inngå i OURO-ordningen. Dette bør settes i sammenheng med en ev. reetablering av villaks.

Vi ønsker å orientere om at vi kjenner til at innretningene som ble anvendt til havbeiteprosjektet PUSH fortsatt står i elveløpet, og kan gjenbrukes for tilrettelegging for fiskevandring, også sortering av fisk. De framstår egnet til dette formålet, med enkelte tilpasninger. Det finnes også en tunnel som går fra vannmagasinet oppstrøms demningen og har utløp i elveleiet litt ovenfor kraftverket, denne bør også vurderes for tilrettelegging for fiskevandring.

Trøndelag fylkeskommune

Seksjon Regional

Oppsummert:

- Fylkeskommunen mener Oppløyelva er et åpenbart restaureringsobjekt med stort potensiale for miljøforbedringer med relativt lav terskel. Dette må også vurderes i lys av FNs bærekraftsmål 6 og FNs tiår for økosystemrestaurering 2021 – 2031.
- Fylkeskommunen mener det er av vesentlig betydning at Salsbruket kraftverk konsesjonsplikt vurderes for å sikre miljømåloppnåelse.
- Fylkeskommunen mener også det er av vesentlig betydning at hele vassdraget vurderes under ett, slik at potensialet for miljøforbedringer ses samlet og best mulig effekt kan oppnås. Av særlig interesse mht. anadrom fisk framstår Mjosundelva og minstevannføring der kan være et aktuelt tiltak.

Virkningene av reguleringen på fiskevandring og elvemusling må utredes som del av en konsesjonsbehandling. Med dette vil miljømål godt økologisk potensial kunne sikres, sammen med kraftproduksjon. Både minstevannføring og sikring av vandringsvei for fisk fra sjøen må vurderes og ses i sammenheng med den pågående rulleringen av vannforvaltningsplanen for Trøndelag. NVE som sektormyndighet har en særlig viktig rolle og ansvar i det arbeidet.

Fylkeskommunen tar derfor til orde for å sette miljømålet til «GØP, høstbar fiskebestand uten vedlikeholdstiltak» i den kommende vannforvaltningsplanen. Alle stedegne arter inngår i konkretiseringen. Inntil mulighetene for å nå dette miljømålet er utredet og vilkår fastsatt, mener vi det ikke er riktig å bruke lavere miljømål etter vannforskriftens §10 i denne planrunden.

Et sentralt virkemiddel for å oppnå dette er konsesjonsvilkår som sikrer forbedring av miljøtilstanden.

Med vennlig hilsen

Vigdis Espnes Landheim
Seksjonsleder

Bendik Eithun Halgunset
Rådgiver for Trøndelag vannregion

Mottakere:

Øystein Grundt
NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)

Kopimottakere:

FYLKESMANNEN I TRØNDELAGE
MILJØDIREKTORATET
Namdalen Regionråd
NÆRØYSUND KOMMUNE